

UZASADNIENIE

Przedstawiony projekt ustawy ma na celu wyeliminowanie z łańcucha dostaw żywności stosowania nieuczciwych praktyk handlowych przez segment handlu, w tym handlu wielkopowierzchniowego. Problem nierównowagi wśród uczestników łańcucha dostaw żywności, nie tylko w Polsce ale w większości krajów UE, był i jest istotny z uwagi na fakt występowania silnych ekonomicznie skonsolidowanych podmiotów sektora dystrybucji i słabszych rozdrobnionych podmiotów produkujących żywność. Wg danych z października 2014 roku udział sieci wielkopowierzchniowych w spożywczym handlu detalicznym stanowił prawie 40%.

Dostawcy artykułów żywnościowych stwierdzają, że powszechną praktyką jest wymuszanie przez placówki handlowe, w tym wielkopowierzchniowe, na dostawcach nierównoprawnych warunków umów. Wachlarz ich jest bardzo szeroki, począwszy od narzucania wzorów umów bez możliwości negocjowania ich treści, poprzez narzucanie cen zakupu (często produkty sprzedawane są do sieci handlowych po cenach niższych niż ceny „fabryczne”) i wydłużonych terminów płatności za dostarczone towary, aż po dodatkowe nieekwiwalentne świadczenia, przybierające różną postać i określane różnym nazewnictwem:

- bonusy bezwarunkowe i warunkowe, wypłacane jeśli jest spełniony warunek określonych obrotów w okresie,
- rabaty potransakcyjne, w tym z tytułu marketingu,
- opusty promocyjne, wyprzedazowe,
- opłaty z tytułu otwarcia nowej placówki,
- opłaty za usługi marketingowe,
- opłaty z tytułu wyróżnienia produktu – opłata za wprowadzenie produktu na półkę itp.

Te wszystkie praktyki powodują nie tylko pogarszanie się kondycji finansowej producentów żywności, co wpływa na konieczność obniżania cen płaconych przez te firmy rolnikom za dostarczane surowce czy ograniczanie inwestowania i innowacyjności, ale także często musi wpływać na obniżanie jakości produkowanych towarów żywnościowych, co odczuwają konsumenci.

Z formalnego punktu widzenia dostawcy na podstawie obowiązującego w Polsce prawa mają możliwość obrony swoich interesów ekonomicznych. Przepisy, którymi potencjalnie mogą się posłużyć, zawierają w szczególności następujące akty prawne:

- 1) kodeks cywilny,
- 2) ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej

3) ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji

3)ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych.

Istniejące w polskim systemie prawnym środki przeciwdziałania nadużywaniu przewagi kontraktowej, przede wszystkim przez wielkie sieci handlowe wobec dostawców towarów, pomimo iż formalnie dostępne są bez ograniczeń, w praktyce nie są powszechnie wykorzystywane dla kształtowania ekwiwalentnych warunków umów w trakcie ich trwania. Przysługujące dostawcom roszczenia mają charakter prywatnoprawny i mogą być dochodzone wyłącznie na drodze postępowania sądowego. Wiąże się to z koniecznością ponoszenia przez dostawców wysokich kosztów procesu (opłaty sądowe i inne koszty), często niemożliwych do poniesienia; równocześnie postępowania sądowe są długotrwałe, mogą trwać nawet kilka lat. Zwykle dostawcy nie chcą ponadto ryzykować retorsji ze strony wielkiej sieci, w postaci zerwania współpracy, jeżeli wystąpienie przez dostawcę z pozwem przeciwko sieci następuje w okresie trwania umowy łączącej strony; z tego powodu zwykle z roszczeniami występują dostawcy dopiero po wygaśnięciu umowy. W sytuacji uzależnienia ekonomicznego dostawców od sieci handlowych, dostawcy zwykle nie ryzykują utraty kontraktu, jeżeli łączą je z odbiorcami długoterminowe umowy współpracy.

Wyjściem mogłoby być przyznanie uprawnień do występowania z roszczeniami w pełnym zakresie np. organizacjom przedsiębiorców. Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji już teraz co prawda stwarza możliwość występowania z pozwem krajowym lub regionalnym organizacjom, których celem statutowym jest ochrona interesów przedsiębiorców, co pozwala na nieujawnianie przedsiębiorców będących inicjatorami działań organizacji, jednakże wadą tego postępowania jest ograniczenie zakresu dochodzonych roszczeń: nie jest możliwe domaganie się przez organizację naprawienia wyrządzonej szkody i wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, co jest najistotniejsze dla poszkodowanych przedsiębiorców.

Również podjęte działania w zakresie opracowania i wdrożenia Kodeksu Dobrych Praktyk Handlowych, rozwiązania do dobrowolnego stosowania przez uczestników rynku żywności, wydają się wskazywać na niewielką skuteczność tego instrumentu.

Proponowana ustawa ma na celu rozwiązanie ww. problemów.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego, natomiast może rodzić pozytywne skutki finansowe dla podmiotów produkujących żywność i dostarczających ją polskiemu konsumentowi oraz producentów rolnych.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.